

A BŰN ELKÖVETÉSÉNEK LELEPLEZÉSE

Interjú Kolozsi László íróval

A 2010-es évek óta tartó krimikonjunktúra meghatározó szerzője, s bár utóbbi regényeiben elkalandozik a zsánertől, amely széles körben ismertté tette, nem zárja ki, hogy visszatér a bűnügyi regények világához. Könyveiben közös, hogy erősen realista megközelítésűek, a magánbűnökön túlmutató társadalmi jelenségekre reagálnak, a körülöttünk lévő világra, a társadalomban meglévő feszültségekre, amelyek olykor bestiális bűncselekmények formájában sülnek ki. A forgatókönyvíróként és filmes dramaturgként is alkotó szerzővel a krimi műfajához kötődő személyes indíttatásáról, kortársakról és a zsáner sajátosságairól készítettünk e-mail-interjút.

Regényeiből világosan kitűnik, hogy a valóság megragadása mozgatja, ugyanakkor ezt a bűnök természetén keresztül közelíti meg. A bűnügyi zsáner csupán az Önt foglalkoztató problémák elbeszélhetőségének egy tetszőleges kerete, vagy maga a bűnelkövetés érdekli?

Eléggé terhelt családból jövök. Elsősorban személyes okokból érdekelt, ki és miért követ el bűncselekményt, hogyan jut el az emberelésig. Apámat, aki a hetvenes-nyolcvanas években taxis volt Pesten, leültették emberelés miatt, és anyámat is vád alá helyezték egyszer. Az ő helyzete speciális, vétlen elkövető volt. Ha nem akartam magam is apám körébe és helyzetébe kerülni, el kellett gondolkodnom a bűn természetéről. Arról, hogy mi is motiválta őt. Hogyan lett belőle egy erkölcsi normákat nem ismerő ember. De mindemellett persze szórakoztattak is a krimik. Lehet azért is, mert ott legalább megbűnhődtek a gonoszak, elkapták őket. És ez engem megnyugtatott. És talán ez a kulcsszó: megnyugtatott a bűn elkövetésének leleplezése. Ezért olyan témákban, ahol nem láttam megnyugtató lezárást, magam kreáltam egy történetet és történetben azt.

Beszélhetünk még manapság vegytiszta zsánerekről? Az Ön által is több interjúban hivatkozott Kondor Vilmos Bűnös Budapest sorozata is elvileg krimi, még hozzá a hard-boiled fajtából, mégis elkalandozik a történelmi regény és a kémregény műfaja felé is, a Szentkorona-trilógiája pedig inkább történelmi kalandregény. Az Ön korábbi munkái között találunk skandináv típusú regényt, amelybe thrillerelemek is vegyülnek, de például A bejrúti

járatban szintén keverednek a műfajok: történelmi regény, családrégény, politikai thriller. Mit tekintünk a krimi fő definíciós ismérvének: önmagában azt a sajátosságát, hogy bűncselekmények állnak a középpontjában? Filmes dramaturgként is nagyon érdekelnek a zsánerkeveredések, az ti., hogy mit és hogyan kommunikál egy művön belül két vagy három zsáner. Azt hiszem, nyugodtan mondhatjuk, ma már nincsenek tiszta zsánerek, különösen persze azért, mert erős a midpoint-kényszer, a néző meglepetésre vágyik, és ezt az igényét egy műfajváltással jól ki lehet elégíteni. A krimi alapja a gyilkosság és annak leleplezése. A thriller inkább a gyilkosság elkövetésének megakadályozásáról szól, ezért is erősek a sorozatgyilkosos sztorik, ahol a két műfaj egymást a leginkább erősíti. A korábbi kérdésre válaszoltakra visszatérve, engem az érdekelt, hogyan lesz valaki megátalkodott gonosz. *A bejrúti járat* kiindulópontja apám apjának egy fényképe volt. Az első magyar hadsereg tagjaként áll fegyverrel a kezében. Úgy tűnik, egy kivégzésen. Az áldozatot nem látni. Ugyanakkor a testvére igazi háborús hős volt, az egyik legkiválóbb magyar berepülő pilóta. A háború végén lőtték le a gépét. A transzgenerációs traumák érdekeltek, az, hogy mi vezetett apám tetteihez. Ez szerintem tök más kiindulópont, mint az általam kedvelt, műfaji játékokat kiválóan játszó Kondor Vilmosé. Aki nekem mintha íróként pont kicsit el is vészett volna már a nagy kísérletezgetésben. De éppen mert ennyire más a kiindulópontunk, jutottam el oda, hogy már nem krimit írok, legutóbbi két regényem (egyiket a napokban fejeztem be, a másikon még dolgozom) témája a családon belüli erőszak. Lehet, sőt majdnem biztos, hogy nem hagyom ott véglegesen a krimit. De most jobban érdekelt a domestic thriller.

Sokan sokféleképpen magyarázzák a magyar krimi késői megjelenését, foghíjas, szinte nem létező hagyományát. Ennek történelmi és irodalomtörténeti okai is kétségkívül vannak, ám a krimin kívül a többi zsáner esetében és más művészeti ágakban (például film) is azt érezhetjük, hogy nem jeleskedünk bennük. Mi lehet ennek az oka? (Önmagában a perifériálét vagy a kis lélekszám biztosan nem, hiszen például a skandináv nemzetek sem nagyobbak a magyarnál: Dánia és Norvégia valamivel több mint fele akkora népességű ország, mint hazánk, Svédország körülbelül azonos lélekszámú.)

Én alapvetően abban látom az okát, hogy nem hiszünk és nem hittünk soha a rendőröknek. A jó krimihez kell egy hiteles nyomozó. Ez lehet újságíró. De látszik, pontosabban egyre jobban látszik, hogy a sajtónak már alig van hatása a közügyekre. Nem úgy van hatása, mint a kilenc-

venes években akár. Magánnyomozó sem nagyon lehetett hős, hiszen ennek nálunk nem volt hagyománya. Nagyon szeretem az olyan műveket, melyekben karakteres, hiteles gonosz van, akivel akár egyet is lehet érteni, és ilyen gonoszt lehetne is a magyar anyagból gyúrni, de nem tudom, milyen hőst lehet a másik oldalra állítani. Ezért is hagytam kicsit el a műfajt. Mert erre nincs megoldásom.

Külföldön számos kreatívírás-kurzus létezik, és tele van a piac ilyen témájú könyvekkel. Ugyanakkor például Robin Cook arról mesél interjúiban, hogy első, sikertelen regénye után több tucat sikerkönyvön rágta át magát, analizálta azok eszközeit, mechanizmusait, és lényegében másoktól tanulta el a szakma fortélyait. A The Bestseller Code című könyv szerzői egyenesen arról írnak, hogy meghatározott karakterisztikák elemzésére írható olyan algoritmus, amely alapján meg lehet jósolni, hogy egy könyv sikeres lesz-e vagy sem. Ön hogyan sajátította el a zsáner szabályait? Kiktől tanult a legtöbbet? A filmekből, egyértelműen. Szerintem Syd Fieldet érdemes olvasni egy krimiírónak, meg Robert McKee könyvét, meg persze Christopher Voglert, aki a hős útja modellről írt kiváló. Filmsként is az identitásdrámák érdekelnek – az a krimi, ami engem érdekel, mindig az. Irodalmár barátaim egyike sem mondott soha olyan éles és lényeglátó véleményt könyveimről, mint mondjuk Pálfi Gyuri, rendező barátom. Szerintem a magyar írók mindegyikének jót tenne, ha nem író ismerősökre, hanem filmesekre hallgatna (itt egy szmájli van). William Goldman azt írja például, minden a szerkezet. Egyre gyakrabban látom be, mennyire igaz van.

Milyen törekvésekkel vágott neki első bűnügyi regényének?

Teljesen személyes volt az indíttatásom. De persze szerettem volna egy fontos társadalmi diskurzus része lenni a cigányok ellen elkövetett gyilkosságokról szóló regényemmel.

Ön azokban az években tűnt fel első bűnügyi regényeivel, amikor valamilyen oknál fogva lendületet kapott a magyar krimi: egyre több szerző jelentkezett, egyre jobb munkákkal, akik megteremtették a hazai bűnügyi irodalom új közönségét. A krimi bekerült az irodalomkritikai és irodalomelméleti diskurzusokba, mellőzött műfajból divatos, az irodalmárok számára is izgalmas tereppé vált. Ön olvassa a hasonló műfajban alkotó pályatársakat? Milyennek értékeli a mai színteret?

Persze. És sajnálom, hogy egy kicsit megkopott a műfaj, Baráth Katalin is inkább most már sci-fit ír, Réti Lászlót meg a rutin viszi előre. De én mondjuk az Árpá Attila *Holtomiglanját* is nagyon bírtam. A kilencvenes évek magyar bűnszövetkezetei is megérnek még egy misét. Árpá jól nyúlt a témához. A Prae krimipályázatára érkezett művekre is nagyon kíváncsi vagyok. Egybe beleolvashattam, és az nagyon biztató volt.

Más közegbe érkezik ma egy induló krimiíró, mint tíz éve? Gondolok itt a kiadói és olvasói környezetre egyaránt.

Igen. Rosszabb a helyzet. Mert szélesebb körű és már-már durva apátia van. Szerintem a krimi egy olyan közegben él meg igazán, melyben az emberek még őszintén fel tudnak háborodni. Ma már nem mozgathat meg annyi embert egy krimi, mint Kondor első regényei. Gondolkodtam azon, hogy írjak-e történelmi krimit, ki is találtam a *Steffi gróf nyomoz* című sorozatot, aminek a hőse a fiatal, világlátott Széchenyi István lett volna, de aztán rájöttem, hogy engem ez a fajta krimi nem nagyon érdekel, nem arról szólna, amit a krimiben fontosnak tartok. Akkor már inkább a Harlan Coben (akit amúgy nagyra becsülök).

Min dolgozik jelenleg? Említette, hogy új műfajok felé fordult az utóbbi időben. Esetleg viszonylíthatjuk valamelyik korábban megismert szereplőjét? Erre, azt hiszem, elég bőven feleltem. Mindkét új könyvem hőse nő. Egyikük azért kerül válságba, mert egy baleset következtében megtudja, hogy az apja nem az, akit apjának hitt, és bár ez a helyzet romba dönti az életét, mégis talpra tud állni. A másik könyvem pedig a szerelmi szenvedélyről szól. Arról, hogy meddig lehet elmenni a szerelemben. Tehát tök más mind a kettő, nem krimi. A hangot nehezen találtam meg mindkettőhöz. De végül meglett (itt is egy szmájli van).

Kolozsi László író, forgatókönyvíró, dramaturg, egyetemi tanár. 1970-ben született Szegeden. Pályája során volt szerkesztő, újságíró, távközlési szakgáz és dolgozott ügyvédként is. Húszas éveit óta foglalkozik írással, novellák mellett zenei, film- és könyvkritikákat is ír. Regényeit általában megtörtént események ihletik: a *Ki köpött a krémesbe* (2011) című krimije egy kilencvenes évekbeli gyilkosságsorozat körül forog, és fontos szereplője egy Magda Marinkóval azonosítható elkövető; a *Mi van a reverenda alatt?* (2012) egyik fő témája az egyházi korrupciós ügyek világa, míg *A farkas gyomrában* (2014) a kétezres évek cigánygyilkosságait állítja középpontba.

Az interjút készítette Falvai Mátyás